

פרשת
בא

גיליון מספר 15

ה' בשבט תשפ"ג

עלון שבת לנשות הקהילה אשת היל

מדרשה בפרשה

פרשת בא

לחנו! היא באה לפגוע בעיוותים שהשתרשו בליבו של האדם ובתודעתה של האומה, ליישרם ולתקנם. אכזריותו הנוראה של פרעה נבעה מאמנתו האווילית וחסרת השחר בכוחותיו האלוהיים, כביכול. תחושת עוצמה זו מעבירה את האדם על דעתו, משבשת את הפרופורציות הנכונות שלו ודוחפת אותו למעשי העוול הנוראים ביותר.

מכות מצרים נועדו לערער תפיסת עולם מסוכנת זו. כל מכה גרמה, בתחומה, להרס חלקי של הפילוסופיה הפרעונית. באמצעותן שבה למצרים ולמלכה התפיסה הנכונה על עצמם, שהינם בני אנוש ותו לא, שהינם יצורים המוגבלים בכוחם, שאין בהם כח להתמרד נגד איתני הטבע המופעלים על ידי האלוקים הכל יכול. זה היה פתח להבה, שכל בני אדם שווים הם, ואין כל זכות לאדם להתעמר ברעהו. הרי לנו שיעור 'קטן' במוסר היהודי.

(מעובד מתוך ספרו של הרב משה גרילי - 'פרשה ולקחה')

אחת הנקודות הבולטות ביותר בעניין עשר המכות היא סירובו העקשני של פרעה להכיר בטעותו ולהבין שה' הוא האלוקים, בעל הכוחות כולם. למול עיניו התחוללו ניסים בזה אחר זה, ובכל זאת הוא לא השתכנע שמישה רבינו הוא שליח ה' ולא סתם קוסם או מכשף חלילה. בחמשת המכות הראשונות פרעה סירב להוציא את בני ישראל ממצרים מתוך שליטה מוחלטת ובחירה חופשית. בחמשת המכות הבאות הוא היה מסכים לשלוח אותם, אלא שאז הכביד הקב"ה את ליבו, והוא לא שלח.

הספורנו מסביר שאם הוא היה מוציא אותם בעקבות המכות, לא היה זה מתוך תשובה אמיתית והכרה בגדלות ה', אלא מכיוון שהוא לא יכול היה לסבול יותר את המכות הקשות. לכן, בכך שה' הכביד את ליבו, ניתנה לו למעשה זכות הבחירה החופשית לפי הרצון האמיתי שהיה בו, למרות הפחד הטבעי מהמכות. סירובו העיקש לשחרר את בני ישראל היה בעצם בחירה חופשית טהורה, ללא השפעות חיצוניות.

עקשנותו זו של פרעה, שנראית על-אנושית לחלוטין, הפליאה מאוד את ר' אהרן בקשת זצ"ל, ראש ישיבת לומז'ה, שנהג לתת שיעור מוסר בביתו בכל ליל שבת. באחת הפעמים תלמידו נכנס לביתו ונדהמו לראותו מסתובב הלך ושוב בחדר, חוץ שהוא ממלמל לעצמו: "מה חשב פרעה כשראה כאלה ניסים עצומים למול עיניו?!" לפתע הוא הפסיק ללכת, פנה לתלמידיו והסביר, "הוא לא חשב בכלל רק אדם שנמנע כליל מחשיבה מסוגל להתעלם מניסים כאלה, ולאטום את עצמו לחלוטין מכל השפעה שהיא על אשיותו".

הצעד הראשון של שינוי בעקבות מה שקורה לנו בחיים הוא ללמוד ממה שקרה לפרעה - "לחשוב" ולא להתעלם. עלינו להשתמש במאורעות הגדולים בעולם, כמו גם באלה הקטנים המתרחשים בחיינו הפרטיים, ובעקבותיהם לעשות שינויים נצרכים בכל סגנון החיים שלנו. מי ייתן ונזכה להתבונן תמיד, ו"לחשוב" על המתרחש סביבנו.

תקציר הפרשה: בפרשת בא, מגיעה ישיבת בני ישראל בארץ מצרים לסיומה. עדיין נצרכות שלוש מכות נוספות עד שפרעה יסכים לשחרר את בני ישראל. פרעה הולך ומתרכך ברגעי המכות ולאחר מכת ארבה מוכן לשחרר את בני ישראל בתנאים מגבילים, משה דורש שחרור מלא ולזאת פרעה לא מוכן כלל. שם הפרשה מעיד על שלושת המכות האחרונות שמביא הקב"ה על מצרים. בא שווה למספר שלוש, אלו שלושת המכות שמופיעות בפרשה: מכת ארבה, מכת חושך ומכת בכורות. לאחר סיום המכות מגיע הרגע הגדול בו עם ישראל יוצא ממצרים אחרי שנים ארוכות של שעבוד וגלות. ליציאת מצרים נלוות מצוות רבות הן בפסח מצרים והן בפסח דורו

"וַיֵּרְדוּ כָל עֲבָדֶיךָ אֵלֶיךָ אֱלֹהֵי וְהִשְׁתַּחֲוּ לִי", כאשר נחתה המכה התשיעית, מכת חושך, על ארץ מצרים, היה זה חושך סמיך: "לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלוש ימים". לנוכח המכה הקשה מיהר פרעה וקרא למשה, ובקשה בפיו: "לכו עבדו את ה'" (שם י"א כ"ד). סוף סוף כשל כח סבלו של פרעה. עם זאת, עדיין עמד בו הכח הנפשי להגביל את יציאת בני ישראל בהשארת הצאן: "רק צאנכם ובקרכם יוצגו" (שם). משה התנגד לדרישה מגבילה זו. על גאולה לא מטיילים הגבלות. מיד שכח פרעה לרגע את ההרס המתחולל זה קרוב לשנה בארצו, והטיח בפני משה: "לך מעליך השמר לך, אל תוסף ראות פני, כי ביום ראותך פני - תמות" (שם, י"ח). משה השיב לפרעה באותה מטבע לשון: "כן דברת, לא אוסיף עוד ראות פניך" (שם, י"ט). כ'מתנת פרידה' העניק משה לפרעה את דבר ה', ובישר לו על מכת בכורות. לפני צאתו את הארמון, תיאר באזני פרעה את הצעקה הגדולה שתשמע בכל ארץ מצרים בחצות הלילה. משה סיים את דבריו והוסיף: "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחו לי לאמור: צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא. ויצא מעם פרעה בחרי אף" (שם י"א, י"ח).

בתיאור זה החסיר משה פרט מרכזי. האקורד האחרון של מכת בכורות הסתיים בצורה שונה: משה אמר לפרעה: "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחו לי", ואילו ההתרחשות בפועל הייתה: "ויקם פרעה לילה, הוא וכל עבדיו וכל מצרים, ותהי צעקה גדולה במצרים... ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר: קומו צאו מתוך עמי" (שם י"ב, ל"א-ל"ב). לא רק עבדיו של פרעה באו והתחננו לפני משה ואהרן שיסתלקו במהירות מארץ היאור המוכה והמושפלת. המלך בעצמו בא ראש עבדיו והתחנן לפניו שיצאו ממצרים. מדוע לא הטיח משה מציאות זו בפניו של פרעה? מדוע אמר לו שרק עבדיו יבואו להשתחוות ולהתחנן לפניו אחרי מכת בכורות? הוא נהג כן כי האלוקים דרש ממנו לחלוק כבוד למלכותו:

על רקע העימות כולו, נראית הוראה זו תמוהה ומוזרה. הלא המרד שהכריז משה בשם האלוקים נגד פרעה, פגע בכבודו יותר מכל. אדם זה, שראה את עצמו כאליל, הושפל ונתבזה על ידי משה, בסדרת עשר המכות שנחתה על ארצו, וגם עליו אשית. מה כבר משנה לפרעה עצמו, בשעה קשה זו, אם ישמע בפירוש: "אתה תבוא ותשתחוה לפניי"?
בדברים אלו טמונה גישת התורה למושג עונש. אין מטרת העונש לנקום בעושה העוול, כי אם

אשת היל

אשת השבוע: דלילה

לימוד והכרות עם הנשים בתנ"ך

יהי כאחד האדם. שוב דלילה קושרת את שמשון בעבותים אלה בזמן שנתו וביקצתו מתברר שקר הדבר.

בפעם השלישית מספר לה שמשון כי אם יארגו את שבע צמות ראשו עם מערכת החושים של האריג - אז כוחו יהיה כאחד האדם, ושוב הדבר מתבדה. לאחר ניסיונות רבים בהם הצליח להתנער מדלילה בתשובות שווא, ממשיכה דלילה לדחוק ולהפציר בו יום-יום, עד שהרגיש שמשון כי טוב לו המוות מן החיים, וספיר לה כי נזירותו המחייבת גידול שיער היא הנותנת לו את כוחו.

דלילה הבוגדנית גילחה את שערות ראשו ובכך הביאה לחולשתו של שמשון שנתפס בידי הפלישתים.

חז"ל אומרים כי שמה של דלילה תואם למהותה משום שדלדלה את כוחו, ליבו ומעשיו של שמשון הגיבור. דלדול כוחו נלמד מהפסוק "ויסר כוחו מעליו" (שופטים, ט"ז, י"ט). דלדול לבו נלמד מהפסוק "ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו" (שופטים, ט"ז, י"ח). דלדול מעשיו נלמד מהפסוק "והוא לא ידע כי ה' סר מעליו" (שופטים, ט"ז, כ'). (במדבר רבה, ט', כ"ד)

היכן מופיעה? ספר שופטים

מי הייתה? דלילה הפלשתית הייתה אשת שמשון הגיבור

היכן התגוררה? באזור המערבי לנחל שורק שנמצא סמוך למקום מושבו של שמשון הגיבור, צרעה, בנחלת דן

סיפור חייה: לילה הפלשתית הייתה אשת שמשון הגיבור, שמכוח נזירותו זכה לכוח רב שסייע לו לגבור על הפלישתים ששלטו בדרום א"י פעם אחר פעם.

הפלשתים, שרצו ללכוד את שמשון ולהתעלל בו, הפציצו בדלילה שתגלה מהו סוד כוחו של שמשון בתמורה לתשלום, כפי שמוכר במקרא: "ויעלו אליה סרני פלשתים ויאמרו לה פתי אותו וראי במה כחו גדול ובמה נוכל לו ואסרנוהו לעוננו ואנחנו נתן לך איש אלף ומאה סף" (שופטים, ט"ז, ה). דלילה דחקה בשמשון הגיבור שישפר לה את סוד כוחו, והלה היה מטעה אותה ונותן לה תשובות שגויות. בפעם הראשונה אמר לה שמשון כי אם יאסרו אותו בשבעה מיתרים העשויים ממעי בהמה שהינם לחים ועדיין לא התייבשו - אז כוחו יהיה כאחד האדם. דלילה אוסרת את שמשון במיתרים אלה בזמן שנתו, וביקצתו נגלית האמת כשהוא מנתק בקלות את המיתרים. בפעם השנייה מהתל בה שמשון ואומר לה כי אם יאסרו אותו בעבותים חדשים - אז כוחו

צופיה הליכות ביתה

הרב אריה וחיה אטינגר

מכון להכשרת יועצים זוגיים
0532900200a@gmail.com

שבוע שעבר הבנו את מוקשי הפחד וצורות ההגנה וכעת נתחיל בטיפול: דברנו על התועלת שבכל פעם שאנו עומדים להפעיל הגנה ננסה לשהות דקה קודם ופשוט נדבר על הפחד. כן, נדבר על הפחד שיושב מאחורי הצורך בהגנה. לא תאמינו זה פשוט עובד! הדיבור הזה בזמן אמת שבו הפחד משתולל והלב שלנו מתחנן לגלולת הגנה הוא יעיל ועוצמתי ביותר.

נחזור לסיפור של חני המתמודדת עם תלות רגשית במורתה. בכל פעם שרגליה מוליכות אותה לכיוון שכונתה של המורה היא תעצור את עצמה ותשוחח עם דמות קרובה. כמו אחד ההורים או חברה טובה: "מעניין מה התחושה שאני רוצה להשיג במפגשים עם המורה? אולי המבט שלה מחמם את ליבי כי אני מרגישה קיימת, רואים אותי ואני חשובה?... ולמה כל כך חסרה לי תחושת הקיום הזו? אולי כי אני חווה את עצמי אפורה ומשעממת, סתם עוד אחת, לא מיוחדת בשום תחום?... כן, התחושה הזו מלווה אותי מאז שהייתי קטנה: אני זוכרת את עצמי ילדה קטנה, יחסית נמוכה ושקטה, מסתכלת על 'מלכות הגן' שרי וריקי וחושבת לעצמי כמה טוב להן, אותן כולן אוהבות, אף פעם הן לא צריכות לדאוג לעצמן למקום, תמיד ישחזו אותן במשחק או בממתק, בטח במסיבת הסיום הן תקבלנה תפקיד ראשי ואני רק אשתתף במקהלה בשורה הרביעית למעלה בצד, ואמא תצטרך להתאמץ כדי לראות אותי... כן אני זוכרת את עצמי מרגישה כבן גן וגם בכתיב א' כשהייתי מתאמצת בכל הכוח כדי לענות תשובה והמורה בחרה בי רק לעיתים רחוקות, וכשמורה חדשה נכנסה לכתה היא מיד הסתכלה על נועה, אילה ושרי, ורק לאחר כמה דקות נזכרה לראות גם אותי אבל העיניים שלה המשיכו מהר מדי הלאה לבת הבאה... זה כואב לי, עצוב לי להרגיש בעולם הזה עוד אחת שלאף אחד אין עניין מיוחד דווקא בה... גם בבית יש את מיירי המוצלחת שמהבוקר עד הלילה מתקשרות אליה החברות וגם כל מיני נשים חשובות, כולם רוצים לשחק אותה ולהתייעץ או להזמין... אני תמיד רואה את הברק בעיניים של אבא אשתף אותה כשהם מדברים עליה - כך מגוללת חני את מסכת הכאב והפחד העצום להיות קיימת ולא לחוש בודדה ומיותרת ביקום. פלא שנוזקה להגנה חזקה כל כך - תלות רגשית עמוקה?

הדיבור הזה שהוא אין סופי, הוא בעצם תרופה מיוחדת במינה. הרי כתבו חז"ל "דאגה בלב איש ישיחנה", ולמה "ישיחנה" ולא יחפש פתרון? כי הפתרון רק בידי הקב"ה ובידינו נתונה הבחירה אין להתמודד עם מציאות החיים. השיחה הזו היא חשבון נפש פנימי ועמוק שנותן לנו בס"ח את הכח להגדיל את האמון ולהתמודד עם אנרגיות חיוביות של רוגע ושמחה.

את הפרקטיקה הטיפולית הזאת כדאי לאמץ גם בדברים קטנים שמלווים אותנו כל הזמן. למשל: התרגלתי לקנות מכל מוצר שתי זרבות נוספות שגם הכבידו על המאזן הכלכלי וגם הצריכו מקומות אחסון בבית שגם ככה לא קיימים, והתוצאה היא בלגן, עומס ותסכול. לפני הרכישה הבאה אנסה להבין מה הפחד שיושב ומוניע את ההגנה של פעולת הקניה הזו: יתכן שבליבי מקונן פחד שמערער בי את הביטחון ומחזיר אותי לתחושת מחסור שהייתה בבית הורי, ואז מגיע התהליך שבתוך הפחד: לדבר עם עצמי או עם דמות קרובה, אוהבת ומכילה על הרגשות שהרגשתי מול תחושת החסר שחוויתי בילדות. אולי פחדתי שיגמר הכסף ולא נוכל להתקיים? אולי המחסור גרם למתיחות ויכוחים בין אבא לאמא? אולי רציתי לקנות בגדים שירשימו את חבריי אך לא העזתי לבקש, ותמיד בסוף לבשתי את הירושות של אחיי הגדולים שגרמו לי לחוש עלוב ומבויש?

עצם הדיבור על הפחד מקטין את הפחד מאחר שקיבלנו הכלה לכאב וגם העזנו "להסתכל לפחד בעיניים" וראינו שהמפלצת הזו לא כל כך מזעזעת כמו בדמיון, וממילא מתקטן הצורך בהגנה ובניית האמון גדלה.

פיה פתחה בהכמה

"בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים מביט עבדים" הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, היה קובל ומציר על כך שאנשים יודעים להודות לה' על ניסיו וחסדיו שבפועל, אך אינם מרגישים כל צרכם, ואינם מודים לה' על ניסיו וחסדיו שעל דרך השליה, כלומר, על הצרות והייסורים שנמנעים מהם. והוסיף ואמר: צא וראה, הלא אמרו חז"ל (אבות ה, ה): "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש", ומה היו ניסים אלו? כולם על דרך השליה: "לא הפילה אשה... ולא הסריח בשר הקודש... ולא נראה זבוב... ולא ארע... ולא כבו ושמם... ולא נצחה הרוח... ולא נמצא פסול... ולא הזיק נחש ועקרב... ולא אמר אדם...". ללמדך, שלא פחות משיש להודות על ניסים שבפועל, יש להודות על ניסים שבאים על דרך השליה כאשר הכל הולך למישרין ונמנעת רעה מן האדם.

ותעש בהפץ כפיה

סיפור לשבת

נוסחת ניצחון

באחד מימי החורף הקשים בזמן מלחמת נפוליאון ברוסיה, עברו גייסותיו דרך העיירה וולוז'ין. לעת ערב הגיע המטה הכללי ובראשו נפוליאון בונפרטה בכבודו ובעצמו, והוחלט להחנות את הצבא לכמה ימים בעיירה קטנה זו, מכיוון שהחיילים עמדו ממש על סף התמוטטות. רוב בתי העיירה עמדו עזובים, סגורים ומסוגרים, מאימת המלחמה. האוכלוסייה היהודית מדתה העם נשארו בעיירה, ובתוכם רבי חיים מוולוז'ין שלא רצה לעזוב את עדתו כצאן ללא רועה. שלישו של נפוליאון יצא עם קבוצת חיילים לחפש בתים לשכן בהם את חייליו העייפים. במהלך חיפושיו הבחין בקרן אור קלושה מכיוון בית המדרש של העיירה, ולשם שם פעמיו. כשנכנס, מצא את המקום ריק וקודר, ובפינה הבחין באיש אחד קטן קומה רכון על ספר גדול, כשגו דולק ומטפטף בידו. היה זה ר' חיים מוולוז'ין. משהבחין הרב בעומד לפניו במדי הסגוניים מלווה בחייליו, קפץ ממקומו.

המבין אתה גרמנית? שאל הגנרל.

אינני בקי כל כך בגרמנית, אך אשתדל לענות בשפה זו השיב רבי חיים.

הגנרל שוחח מספר דקות עמו ונפרד ממנו ברגשי ידידות והתפעלות.

כעבור שעה קלה מצא את עצמו ר' חיים באהל הענק של הקיסר. נפוליאון שוחח עם רבי חיים בלבביות ובאדיבות, ובסוף דבריו פנה אליו בשאלה. רואה אני רבי כי אינך מנשף ועושה נפלאות אולם איש פיקח אתה ובעל ראייה מקיפה, אמור נא לי איך רואה אתה את התוצאות של מסע המלחמה שלי ברוסיה? יכול אתה לדבר ללא חשש...

הוד מעלתו השיב הרב, אענה לך בסיפור.

פעם נסע לזרנו נסיך גדול במרכבה הדורה שהייתה רתומה לארבעה סוסים אבירים, לפתע פתאום מעד אחד הסוסים, ובנופלו משך אחריו גם את יתר הסוסים, והמרכבה על נוסעיה התהפכה לתוך ביצה. כל מאמציו של הרכב והמשרתים המלווים את הנסיך ושל הנסיך עצמו לחלץ את המרכבה מן הביצה עלו בתוהו, הם נשארו תקועים. עבר במקום איכר עני ולעגלתו היו רתומים שלושה סוסים כחויים, וכשהגיעו לאותו מקום, נבהלו נכשלו ונפלו אף הם לתוך אותה ביצה. למרבה הפלא, האיכר הצליף בשוטו פעם אחת והסוסים אזורו את שארית כוחם והוציאו את העגלה מן הביצה.

קרא הנסיך ברוגזה, איך זה יתכן שהסוסים הכחויים הצליחו במקום שהסוסים האבירים נכשלו? ענה לו האיכר: מהיכן לקח הוד מעלתו את הסוסים היפים הללו?

החל הנסיך מונה את שמות הסוסים לפי הגזע ומקום המוצא. האחד מפרס השאח בעצמו רכב עליו, השני מגזע ערבי בעל דם טהור, השלישי בא מארווה הקיסר בפטרבורג, והרביעי מגזע הונגרי אציל וכל אחד מהם עלה הון תועפות.

זהו קרא האיכר, זה האסון! כל סוס הוא מיוחס בפני עצמו, ואינם מרגישים שייכים אחד לשני. כשהאחד מושך לפטרבורג, מושך השני לפרס והשלישי להונגריה. הסוסים שלי, כולם משפחה אחת, אם ושני בניה, והאחד חרד לגורלו של השני. אני רק מניף את השוט והם כבר מושכים בכוחות משותפים. מה שאין כן, אף אחד מהסוסים שלי לא חש את מצוקתו של חברו.

הצבא שלך הוד מעלתך, הוא גדול מידי ומורכב מכוחות שונים ומגוונים. יותר מידי גיבורים נסיכים ומלכים בצבא הזה. אמנם רוסיה היא מדינה כחושה ועניה, אבל עם אחד בתוכה תחת מושל אחד, ולכן מטיל אני ספק ביכולתך לנצח אותה.

עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון

השבוע, חל יום פטירתו של רבי משולם זוסיא (זושא) וייסבלום מהאניפולי שהיה מגדולי צדיקי החסידות ואחיו של רבי אלימלך מליז'נסק ("ה'נועם אלימלך"). רבי זושא מאניפולי היה, תלמידו של המגיד ממזריטש, ממייסדי תנועת החסידות ואבי שושלת חסידות אניפולי. האגדה מספרת כי כשהגיעו שני אחים אל המגיד ממזריטש וביקשו ללמוד כיצד ניתן לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה, שלח אותם לבקר את רבי זושא, אשר היה ידוע כי הוא חי בעוני משווע, ואת לימודו היה עושה על רצפת בית המדרש סמוך לתנור. כשהגיעו האחים לרבי זושא ובפיהם השאלה, החזיר אותם רבי זושא למגיד ממזריטש משום שציין באוזניהם כי אינו יכול לענות על שאלתם משום שמעולם לא אירע לו כל רע.

לרבי זושא מיוחסת גם האמרה: "אם ישאלו אותי בשמים למה לא הייתי אלימלך (אחיו) אדע מה להשיב. אבל אם ישאלו אותי למה לא הייתי זוסיא - יסתמו טענותי".

רבי זושא מאניפולי הלך לעולמו בעקבות מחלה ביום ב' בשבט התק"ס (1800) והוא בן 70 שנה. הוא נקבר בעירו סמוך לקברו של רבו, המגיד ממזריטש.

שנוכה לעשות את שליחתנו בעולם נאמנה וכשנגיע למעלה אחרי מאה עשרים שנה, נוכל להצדיק את חינו ומעשינו כפי שמחייבים כל אדם כפי עצמו ולא בהשוואה לאחר.

זכרי! בכל פעולה שאת מנייה לכבוד השבת
תאמרי "לכבוד שבת קודש"

אצילנו בקהילה

תיבת המייל נועדה לקבל עדכונים על שמחות במשפחה, ימי הולדת או להבדיל על תפילה לבריאות ולעילוי נשמת לזיכוי הרבים

מייל: eshetchail2@gmail.com

*העלון טעון גניזה